

Türkiye ve İngiltere 4. ve 5. Sınıf Din Dersi Programlarının İçeriklerinin Karşılaştırılması

Akın AKAR¹

Metin AŞCI²

Özet

Bu çalışma, Türkiye ve İngiltere Din Dersi Programlarını karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada Türkiye 4.-5. sınıflar Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programları ile İngiltere Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programının, içerikler bakımından karşılaştırılarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Çalışmada var olan durumu olduğu gibi ortaya koymak amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır. Ülkelerin eğitim sistemleri, öğretim programları ve sınav durumlarına ait bilgiler literatür taramasıyla kütüphanelerden ve internetten elde edilen belgelerden sağlanmıştır. Bu bilgiler belge çözümleme yöntemiyle değerlendirilerek çalışma için gerekli olan veriler elde edilmiştir. Sonuç olarak Türkiye i Din Dersi Programı'nın İngiltere Din Dersi Programı'na göre daha zengin ve esnek bir yapıya sahip olduğu saptanmıştır. Fakat Türkiye Din Dersi Programı'nın geliştirilmesinde ve uygulanmasında da birtakım eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler ve değerlendirmeler doğrultusunda, Türkiye Din Dersi Programı ile ilgili eksikliklerin giderilmesi için çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Din Dersi Programı, içerik, karşılaştırmalı eğitim araştırması

The Comparison of 4th and 5th Grade Turkish Religion Course Curriculum in Terms of Their Contents with that of England

Abstract

This study aims to determine the similarities and differences by comparing Primary Religion Curriculum of England and Turkey. In this study, 4 to 5 grades of Primary Religion Curriculum of Turkey and 2nd key stages of England's Primary Religion Curriculum in terms of their content have been compared. Data regarding educational systems, curriculum and testing situations of the countries have been supplied from libraries by literature review and from internet search. This information obtained for the research was evaluated by the use of "document analysis" method. The aims of countries Primary Religion Curriculum have been examined by creating tables of 2 parts based on the structure of the Primary Religion Curriculum of Turkey. The first and second parts of Primary Religion Curriculum of England have been arranged to base on 4th, 5th years of primary education which corresponds to the 2nd key stage of Religion Curriculum of Turkey. As a result, Primary Religion Curriculum of Turkey is richer than England and it has a flexible structure. But, it has been found that Primary Religion Curriculum of Turkey has a number of deficiencies in development and implementation. In the light of the data obtained from research and evaluations, the solutions are presented to remedy the deficiencies of Primary Religion Curriculum of Turkey.

Keywords: Religion course curriculum, content, cross national comparative study

¹ Bilim Uzmanı, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Manisa, Türkiye.

² Dr. Öğretim Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, Türkiye.

E-posta: okan_metin@hotmail.com

Giriş

İnsanlığın ortaya çıkışından bu yana din olgusu herkesin ilgisini çekmiştir. Ulaşılmaza ulaşma çabası, büyük bir gücün hayatı yönlendirdiği düşüncesi ve daha fazla farklı nedenler din kavramını değerli kılmıştır. Geçmişten günümüze doğru gelindiğinde, inanç sistemlerine yerleşen kavramların insanın hayatına yön vermede etkili olduğu görülmektedir. Sosyal bir varlık olan insanın, bireyler arası çoklu ve sosyal iletişimde inanç sistemlerinin payının büyük olduğu da bilinmektedir. Küreselleşen dünyada, objektif birey yetiştirme çabasının ortaya çıkardığı sonuçlardan biri de din programlarının daha ayrıntılı düzenlenerek, bireylerin sosyal ve bireysel dünyasındaki kazanımlarının arttırılacağı gerçeğidir.

Türkiye’de şu anda uygulamada olan DKAB dersi öğretim programı, Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün 20.12.2010 tarih ve 2748 sayılı teklif yazısı üzerine Talim Terbiye Kurulunun 30.12.2010 tarih ve 328 sayılı kararı ile 2011–2012 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir. Dersin program kılavuz kitabı bir öncekine kıyasla oldukça geniş ve öğretmenlere yol gösterici birtakım bilgileri ihtiva edecek şekilde hazırlanmıştır. Öncelikle nasıl bir din öğretimi olması gerektiği, din öğretiminin nasıl temellendirilebileceği gibi hususların ele alındığı uzunca bir girişten sonra program amaçlar, kazanımlar, etkinlikler, temel beceriler, değerler, kavramlar, öğrenme alanları ve bunların hangi ünitelerden oluşturulduğu, dersle ilgili ara disiplinler üzerinde durulmuştur. Programın felsefesi ve yapısıyla ilgili bu temel bilgilerden sonra sınıflara göre öğrenme alanları, üniteler ve içerikleri verilmiş, bu yapılırken aynı zamanda öğretmenleri yönlendirici birtakım açıklamalarda bulunmuş ve sınıflara göre yapılabilecek bazı etkinliklerden örnekler sunulmuştur. Son olarak da öğretmen bilgi notları başlığı altında ve eski programa göre oldukça yeni sayılabilecek; değer öğretiminde kullanılacak birtakım yaklaşımlar, kavram öğretimi ve kavram haritaları, din dili çalışmaları, din öğretiminde ayet ve hadislerle çalışma yöntemleri ve ölçme ve değerlendirme üzerinde durularak öğretmenlere yol gösterilmeye çalışılmıştır.

Temel Eğitim Düzeyi programlarının yenilenerek güncelleştirilmesi çalışmalarıyla beraber Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı yeniden geliştirilmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders içeriğinin belirlenmesinde dinin temel bilgi kaynaklarının dikkate alınarak İslam’ın kök değerleri çerçevesinde mezhepler üstü (herhangi bir mezhebi esas almayan, mezhebi tartışmalara girmeyen) ve dinler açılımlı anlayış olarak ifade edilebilecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Yeni programda, öğrencilerin din ve ahlak hakkında sağlıklı bilgi sahibi olmaları, temel becerilerini geliştirmeleri ve böylece Milli Eğitimin Genel Amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunulması hedeflenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010).

Yenilenen bu programla öncelikle öğrencilerin din ve ahlak hakkında objektif bilgi sahibi olmaları, öğrenme-öğretme sürecinde öğretim programı aracılığıyla kazanmaları hedeflenen bilgi, beceri, tutum, değer, kavram ve öğrenci merkezli yaklaşımlarla bir arada yaşama bilincine ulaşmaları hedeflenmiştir

Türkiye'deki Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programından sonra İngiltere'deki eğitim sistemini incelemek faydalı olacaktır.

İngiltere'de 1988 Eğitim Yasası, din eğitiminin devlet ve kilise okullarında zorunlu olduğunu belirtmiş fakat bu derse haftalık ders programı içerisinde ne kadar yer verileceği konusunda herhangi bir düzenleme getirmemiştir. 1994 yılında yayınlanan eğitim yönetmeliği bu konuya açıklık getirmiş ve okullar için din eğitimi dersine tahsis edecekleri en az süre konusunda düzenlemede bulunulmuştur. Buna göre haftalık ders programının en az % 5'lik bölümünün din eğitimine ayrılması istenmektedir. Bu süre, okullarda beden eğitimine ayrılması istenen süre ile aynıdır (Kaymakcan, 2004). İngiltere'de din eğitimi ile ilgili bilinmesi gereken iki önemli konu, toplu ibadet ve kilise okullarıdır. Bu konuları Kaymakcan (2004) şu şekilde anlatmaktadır.

Toplu İbadet; tarihsel olarak kilisenin eğitim faaliyetlerindeki etkinliği sonucu İngiltere okullarında eğitimin bir parçası olarak kabul edilmiştir. 1944 Eğitim Yasası ile devlet ve kilise okullarında toplu ibadet zorunlu hale getirilerek uzun geçmişe dayalı uygulama hukukî olarak da tescil edilmiştir. 1988 Eğitim Reformu Yasası ise toplu ibadetin yerini birkaç değişiklikle birlikte korumuş ve pekiştirmiştir. Türk eğitim sisteminde toplu ibadete karşılık gelebilecek dinî nitelikli okul faaliyeti bulunmamaktadır.

Toplu ibadetin açıkça ifade edilmeyen amacı ise, devlet okullarında liberal yorumla da olsa Hıristiyan değerlerinin İngiliz okul sistemi içerisindeki varlığını sürdürmesine fırsat vermektir. Toplu ibadetin içeriğine bakıldığında 1988 Eğitim Yasası, toplu ibadetin içeriğinin Hıristiyanlığa göre olması gerektiğini ortaya koymuştur. İlgili yasa maddesi şöyledir: "Toplu ibadet tamamen veya çoğunlukla genel Hıristiyanlık karakterini yansıtacaktır". Devlet okullarında yasalar mezhebe bağlı toplu ibadete izin vermemektedir. Eğitim yasası, Hıristiyan mezheplerince kabul edilebilecek ortak bir içerikle toplu ibadet yapılmasını öngörmektedir. Ayrıca devlet okullarında Hıristiyanlık dışı dinlere göre de toplu ibadet yapılması en azından teoride mümkündür.

Kilise Okulları; İngiltere'nin Hıristiyanlığı kabul etmesiyle birlikte tarihi süreç içinde din, İngiliz eğitiminde önemli görevler üstlenmiş ve eğitim ile kilise arasında tarihe dayanan uzun bir ortaklık oluşup gelişmiştir. XIX. yüzyılın sonlarına kadar eğitimin tamamına yakınında başta İngiltere Kilisesi olmak üzere kiliselerin belirgin etkililiğini görmek mümkündür. Hızlı endüstrileşme ve zorunlu eğitim uygulamasıyla birlikte kilisenin eğitim alanındaki yeri ve önemi, yeni açılmaya başlayan devlet okulları lehine azalmaya başlamıştır. Başka bir deyişle Hıristiyan değerlerinin ve kilisenin okullardaki eğitim üzerindeki etkisi azalmakla beraber günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. İngiltere'de okulları ana hatlarıyla kilise ve devlet okulları olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Kilise okulu kavramından din adamı yetiştirmek için kurulmuş ve okul programının oldukça önemli sayılabilecek bölümü dini nitelikli konular için ayrılmış okullar anlaşılmalıdır. Kilise okulu, kilise

tarafından kurulan ve okul idare heyetinin çoğu veya bir bölümü kilise tarafından belirlenen, bağlı bulunduğu mezhebin eğitim alanında değer ve ideallerini devam ettirmek için ilk ve ortaokul seviyesinde kurulmuş okullar olarak tanımlanabilir. İngiltere kilisesi okulları için hazırlanan çerçeve programdaki din eğitiminin hedeflerinin devlet okullarındaki din eğitiminden önemli sayılabilecek bir farkının olmadığı görülmektedir. Din eğitiminin amacı öğrencilerin (Kaymakcan, 2005);

- 1) Hıristiyanlık ve ülkede temsil edilen diğer dinleri anlama ve bilmelerini geliştirmek,
- 2) İnanç, değerler ve geleneklerin fertler, toplumlar ve kültürler üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olmak,
- 3) Kendi manevi yolculuklarına yardımcı olmak olarak ifade edilmektedir.

Geniş bir bakış açısıyla bakıldığında bireyin mutluluğu, varlığı, geleceği, felsefi ve ideolojik görüşlerin belirlenmesinde dine dayalı açıklamalar zenginlik oluşturmaktadır (Bilgin, 1995).

Din kavramına dair yapılan ve daha da arttırılabilir açıklamalar bize göstermektedir ki dinin kişi ve toplum üzerinde olumlu bir etkisinin var olduğu ve dinin eğitsel yönünün de bu etkileşimde rol oynadığıdır. Sadece eğitsel yönünün bu değişimleri gerçekleştirmedeki payının büyüklüğü bile dinin öğrenilebilir ve öğretilmeye değer olduğunu gösterir. Gerçekleştirilen değişimlerin oluşmasında eğitimin, bireylerin davranışlarını istendik yönde geliştirmesi en önemli hususlardandır (Sönmez, 1996).

Din eğitiminde bireyin davranışlarında istendik değişim meydana getirme çabası, bu süreçte bireyin öğrenme davranışının sergilenmesini önemli kılar. Davranım içsel, sezgisel, bilişsel veya devinişsel olabilir. Mutlak surette davranışın gerçekleştirilmesi gerekir.

Bu noktada din öğretiminin amaçları ile eğitim-öğretimin amaçları örtüşmektedir. Din öğretiminin amaçlarının ruhen ve motivasyona dayalı olması bu kazanımların somut olarak gerçekleştirilmesini gerektirir. Bu da eğitimin başat açıklamalarından olan istendik değişim meydana getirme sürecinde somut ürünler ortaya çıkmasını sağlar. Okullardaki din öğretiminin bir önemli faydası da dini olanla olmayan arasında ve geleneksel olanla modern olan arasında denge sağlama yeteneğinin oluşmasıdır. Okullar bilgi ve kültürü yayıcı, yenileyici, iyileştirici fonksiyonları olması nedeniyle bireylerin gerçek dünya ile aralarındaki iletişimi sağlayan önemli bir ara bulucudur. Okulların bu kurumsal kimlikleri ve din dersleri öğrencilerdeki dini tutum ve davranışları geliştirirken onları dogmatik inançlardan alıkoyarak, dini davranış modellerine aşırı bağlılıktan korur ve diğerlerinin dinleri ve kültürel uygulamalarına saygı duymayı, anlamayı ve hoş görü içerisinde olmasını sağlar (Miedema, & Bertram Troost, 2008). Dinin geniş çalışma alanı nedeniyle, din dersi bireysel ve toplumsal birikim üzerinden fikir yürüterek tartışma imkânı sunan birçok konuyu barındırır (Ipgrave, 2003). Öğrencilerin din ve din ile ilgili konular üzerine fikir yürütmelerinin sağlanması onların bilişsel yeteneklerinin de gelişmesini sağlar. Bilişsel olarak gelişimlerini tamamlayamamış bireyler dini meseleler ile tarihi, toplumsal ve kültürel meselelere objektif

yaklaşamayacak ve evrensel bir bakış açısı yerine menfaatçi bir yaklaşım içerisinde bulunacaktır (Çiftçi, 2003). Din öğretiminde uygulanacak yöntem ve teknikler öğrencinin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin yanında ahlâki gelişimlerine de katkıda bulunarak, onları var olan sorunlar üzerinde sorgulama yapmaya ve dini meseleleri sosyal meselelerle ilişkilendiren ve bir arada yaşama bilincine kavuşturan öğrenci merkezli yöntemlerden oluşturulmalıdır.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de Temel Eğitim Düzeyi 4-5. Sınıflar Din Dersi programı ile İngiltere’nin Temel Eğitim Düzeyi 4-5. Sınıflar Din Dersi programının içerik boyutları açısından karşılaştırılmasıdır.

Yöntem

Bu bölümde araştırma yöntemini açıklamak üzere araştırma modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi başlıkları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın Modeli

Bu çalışmada, Türkiye Temel Eğitim Düzeyi 4-5. sınıflar Din Dersi programı ile İngiltere Temel Eğitim Düzeyi 4-5. sınıflar Din Dersi programı içerikleri karşılaştırılarak, aralarındaki benzerlikler ve farklılıkların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Burada var olan bir durumun olduğu gibi ortaya koyulması amaçlandığından tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli Karasar’a (1994) göre çok sayıda birimden oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir sonuca varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.

Bu araştırma; niteliksel veri toplamaya yönelik olup Türkiye ve İngiltere Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programlarını karşılaştırmayı hedeflemiştir. Eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasında; yatay ve dikey olmak üzere iki tür yaklaşım kullanılmıştır.

Bu yaklaşımlardan yatay yaklaşımda eğitim sistemlerindeki tüm boyutlar tek tek ele alınıp o döneme ait tüm değişkenler yan yana getirilerek, bütün unsurlardaki farklılıklar saptanmaya çalışılmaktadır (Demirel, 2000) Dikey yaklaşıma bakıldığında ise incelenen sistemin tarihi evrimi izlenir ve karşılaştırmalı eğitim yapan kişiye geleceğe ait bazı tahminler yapma kolaylığı sağlar (Türkoğlu, 1998).

Bu çalışmada ortaya koyma, tanımlama, açıklama, analiz etme gibi çeşitli teknikler kullanılmakla beraber; kısmen dikey yaklaşım, ağırlıklı olarak da yatay yaklaşım kullanılmıştır. Bu çalışmada genel eğitim sistemlerini anlamak amacıyla Türkiye ve İngiltere’nin eğitim sistemi analiz edilerek dikey yaklaşım kullanılmıştır. Türkiye ve İngiltere temel eğitim düzeyi din dersi programları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılırken yatay yaklaşım kullanılmıştır. Yatay yaklaşıma göre; iki ülkenin okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim kademeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Genel olarak

birbirleriyle karşılaştırılabilir olguların karşılaştırılması sonucunda belirli görüş açıları ya da ölçütlere göre değerlendirme yapılarak, bunlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar saptanmıştır.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden belge tarama yöntemi kullanılmıştır. Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplanmasına belgesel tarama denir. Belge tarama, belli bir amaca yönelik olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2009).

Bu çalışmada nitel veri kaynağı olarak Türkiye ve İngiltere’de yürürlükte olan eğitim alanındaki mevzuat, eğitim sistemleri ve din dersi programları ile ilgili tez, kitap, dergi, makale gibi basılı bilimsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Ayrıca, adı geçen ülkelerin eğitim bakanlıklarının yayınlarından ve eğitim ağlarının elektronik sayfalarından da yararlanılmıştır.

Araştırmaya temel oluşturacak dokümanlara konu ile ilgili alan yazının taranması ile bilgiye ulaşımın en hızlı yolu olan ağ bağlam (internet) ortamından ulaşılmıştır. Diğer taraftan Türkiye ve İngiltere’de din eğitimi ile ilgili hazırlanan tez, kitap, dergi, makale gibi basılı bilimsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Ayrıca, adı geçen ülkelerdeki din dersi programları ile ilgili elektronik sayfalara, yasa ve mevzuata ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada temel olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için elde edilen veriler amaçlar doğrultusunda karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalı eğitimin kendine özgü analiz yöntemlerine uygun olarak benzerlik ve farklılıklar analiz edilmiştir. Araştırma sorularından yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu çerçeveye göre veriler seçilmiş, düzenlenmiş, benzerlikler ve farklılıklar bir araya getirilmiş, karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Çalışmada ele alınan İngiltere 4.-5. sınıflar din dersi programı içerikleri aslına bağlı kalınarak ilgili dilden Türkçe ’ye çevrilmiştir. Türkçe ’ye çevrilen program, içerik, boyutunda Türkiye’de uygulanan tem 4.-5. sınıflar din dersi programı ile karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar yapılırken elde edilen bilgiler bir araya getirilmiş ve mümkün olduğu kadar benzerlik ve farklılıkları ortaya koyacak şekilde derlenmiştir. Daha sonra bu bilgiler tablolaştırılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışma problemine ilişkin elde edilen verilerin sunulması ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan iki ülkenin Temel Eğitim Düzeyinde 4. sınıf Din dersi programlarında içeriğe alınan konular benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Türkiye Din dersi programının odağında, dinsel kavram ve ilişkilerin oluşturduğu, altı öğrenme alanı bulunmaktadır. Bunlar; İnanç, İbadet, Hz. Muhammed (S.A.V.) Kur’an ve Yorumu, Ahlâk, Din ve Kültür, İngiltere Din dersi programında da altı öğrenme alanı vardır. Bunlar Hıristiyan Yaşam Tarzı, Hz. İsa, Kitab – ı Mukaddes, Dua, Tanrı, Kilise

öğrenme alanlarıdır. Fakat Türkiye programından farklı olarak İngiltere programında Tanrı ve Kilise öğrenme alanı eklenerek, bu alan konuları detaylandırılmıştır. Öğrenme alanları da alt öğrenme alan hedeflerine ayrılarak Din dersi programının içeriği belirlenmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan ülkelerde, Temel Eğitim düzeyinde 4. sınıflar Din dersi programı, öğrenme alanları ve öğrenme alanlarının içeriğini oluşturan konular karşılaştırıldığında, içeriğin çoğunlukla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Temel Eğitim düzeyinde 4. sınıflar Din dersi programında, içeriğe alınan konuların ülkelere göre dağılımının, Tablo 1 ile gösterilmesi, durumun daha açık bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olacaktır.

Tablo 1

4. Sınıf Din Dersi Programları İçeriklerinin Ülkelere Göre Dağılımı

İçerik/Ülkeler	Türkiye	İngiltere
İnanç	X	X
Hristiyan Yaşam Tarzı	X	X
İbadet	X	X
Dua	X	X
Hz. Muhammet	X	X
Hz İsa	X	X
Tanrı	X	X
Kur-an ve Yorumu	X	X
Kitabı Mukaddes	X	X
Ahlak	X	X
Kilise	X	X
Din ve Kültür	X	X

Kaynak: <http://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik> & <http://www.mmiweb.org.uk/publications/re/NSNF.pdf>.

Tablo 1 incelenen ülkelerdeki 4. sınıflar Din dersi programlarında içerikte yer alan konuların, Din dersinin temel kavramlarını içeren konu alanlarından oluştuğunu ve çok büyük bir oranda benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. İnanç öğrenme alanı, iki ülkede de Temel Eğitim Düzeyi Din dersi programının büyük bir bölümünü kapsar. Bu öğrenme alanında ana hedef öğrencilerde din ve ahlâk hakkındaki somut deneyimler konu ile sınırlandırılmaktadır. Bununla birlikte günlük konuşmalarda dini ifadeler altında şükür, günah, sevap kavramları, dilek ve dualar üzerindeki hedefler üzerinde durulmaktadır. Türkiye Temel

Eğitim Düzeyinde Din dersi programı, inanç öğrenme alanı, Din ve Ahlâk Hakkında Ne Biliyorum? konuları altında her iki ülkede ortak olarak yer alan konular yer almaktadır.

İbadet öğrenme alanının, Temiz Olalım konusunda her iki ülke programında yer almasına rağmen Türkiye programındaki bu öğrenme alanının konularının İngiltere programında yer alan aynı öğrenme alanının konuları ile çoğunlukla örtüşmediği görülmektedir. Bunun nedeni İngiltere Temel Eğitim Düzeyinde Din dersi program konularının Temiz Olalım alt öğrenme alanı konularına yer vermemesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye Din dersi programı, bu öğrenme alanında konular, dinin; beden, giysi, çevre temizliğine verdiği önem, sağlık temizlik ilişkisi ve manevi temizlik gibi davranışlarla sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte sözünde durmak, dürüst ve güvenilir olma gibi davranışların da manevi temizlik olduğu davranışlar bu konu içerisinde verilmektedir. Bunun da dinin temelini temizliğin oluşturduğu, temizliği bir bütün olarak ele almak gerektiği ve sağlık ile temizlik arasında doğrudan bir ilişki olduğu vurgulanarak bu davranışlar konu içerisinde verilmesi amaçlanmaktadır.

Hz. Muhammed (S.A.V.) öğrenme alanı, Hz. Muhammed'i Tanıyalım konusu içerisinde yer alan alt konularda Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik hayatı genel hatları ile ele alınmaktadır. Özellikle Hz. Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışları ele alınmaktadır. Bu davranış konuları somut olaylar örnek verilerek gerçekleştirilmektedir. Bu öğrenme alanında sevgi ve saygı, doğruluk ve dürüstlük, adalet, sözünde durmak gibi değerlerin öğrenilmesine öncelik verilmektedir.

Kur'an ve Yorumu öğrenme alanı, Kur'an-ı Kerim'i Tanıyalım alt öğrenme alanında konular Kur'an-ı Kerim'in indirilişinden, kitap haline getirilişine ve çoğaltılmasına kadarki süreç ayrıntılara inilmeden genel olarak ele alınmıştır. Bu konuların benzer şekilde Temel Eğitim düzeyinde 4. sınıflar Din dersi programı içeriklerine iki ülkede de dahil edildiği görülmektedir. Kutsal Kitap ve Model İnsan konuları ile her iki ülkede saygı, hoşgörü bilimsellik değerlerinin ilişkilerinin kavratılması amaçlanmaktadır.

Ahlâk öğrenme alanı, Sevgi, Dostluk ve Kardeşlik alt öğrenme alanındaki konularda genel olarak sevgi, dostluk, kardeşlik; özelde ise inanılan dinin bu değerlerle ilişkisi kurulmaya çalışılmaktadır. Bu da öğrencilere somut davranımlar kazandırarak gerçekleştirilmektedir. Eleştirel düşünme, araştırma ve sosyal katılım gibi beceriler önemlidir. İngiltere'de bu öğrenme alanındaki bazı konulara kısmen yer verilmiştir. Bunun nedeni her iki ülkenin de inandığı dinlerin özel hedeflerine yer vermesinden kaynaklanmaktadır.

Din ve Kültür öğrenme alanı, Aile ve Din alt öğrenme alanında yer alan konular ailenin önemi, aile içi iletişim ve inanılan dinin aile ile ilgili öğütleri ile sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin geçmiş yaşantılarından yararlanma yoluna da gidilmiştir.

Sevgi, saygı, güven, aile birliğine önem verme, dayanışma, şefkat, paylaşma, özveri, hoşgörü, anlayış, sorumluluk ve duyarlılık bu öğrenme alanının konularında yer alan ve öncelik verilen değerlerdendir. Bunun yanında kadın ve çocuklara verilen önem konuları İngiltere Temel Eğitim Düzeyinde Din dersi programında, Türkiye programında yer aldığı gibi yeterince detaylandırılmıştır Fakat İngiltere Din dersi

programı, Tanrı ve Kilise öğrenme alanında yer alan alt konuların çoğu Türkiye Din dersi programında yer almamaktadır. Bunun nedeni İngiltere’de programda bu konuların detayına inilerek, tartışmaya ve sorgulamaya açık olan hedeflerle sınırlandırılmış olarak düşünülebilir.

5. Sınıflar Din Dersi Programları İçeriklerindeki Benzer ve Farklı Konular

Çalışma kapsamında ele alınan ülkelerde, Temel Eğitim Düzeyinde Din dersi 5. sınıflar programında, içeriğe alınan konular doğal olarak benzerlik ve farklılıklar göstermektedir. Her iki ülkede, 5. Sınıflar Din dersi programı, içeriğini oluşturan konular karşılaştırıldığında, içeriğin büyük oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir. Temel Eğitim Düzeyinde 5. sınıflar Din dersi programında içeriğe alınan konuların, ülkelere göre dağılımının Tablo 2 ile gösterilmesi, durumun daha açık bir şekilde değerlendirilmesine yardımcı olacaktır.

Tablo 2

5. Sınıflar Din Dersi Programları İçeriklerinin Ülkelere Göre Dağılımı

İçerik/Ülkeler	Türkiye	İngiltere
İnanç	X	X
Tanrı	X	X
İbadet	X	X
Hristiyan Yaşam Tarzı	X	X
Hz. Muhammet	X	X
Hz. İsa	X	X
Kur-an ve Yorumu	X	
Kitab-ı Mukaddes	X	X
Dua	X	X
Kilise		X
Ahlak	X	X
Din ve Kültür	X	X

Kaynak: <http://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/>
<http://www.mmiweb.org.uk/publications/re/NSNF.pdf>

&

Tablo 2 incelendiğinde İngiltere ve Türkiye Temel Eğitim Düzeyinde 5. sınıflar Din Dersi programında içerikte yer alan konuların, çok büyük bir oranda benzerlik gösterdiği görülmektedir. İnanç öğrenme alanı, Allah inancı alt öğrenme alanında yer alan konular İngiltere programı ile büyük oranda örtüşmektedir.

Bu konu alanında insanların akıllı ve inanan bir varlık olma özelliği temel alınarak yaratıcının; yaşatıcı ve gözetici olduğu vurgulanmaktadır. Bu noktada insanların yaratıcıya güveni ve çalışması üzerinde

durulmaktadır. Bu konularda verilecek değerlerin başında bilimsellik, çalışkanlık, sevgi, güvenilirlik ve sorumluluk gelir.

Araştırma, zaman, mekân ve kronolojiyi doğru algılama ve eleştirel becerilerin kazandırılması da bu konular içerisinde yer almaktadır. Aynı konu İngiltere Temel Eğitim Düzeyi Din dersi programında Tanrı öğrenme alanı içerisinde yer almaktadır.

Günlük hayatta iletişim ve empati, eleştirel düşünme, dili, doğru, güzel ve etkili kullanma becerileri önemlidir. Bu beceriler Türkiye Temel Eğitim Düzeyi Din dersi programı, İbadet öğrenme alanında, İbadet Konusunda Bilgilenelim konularında her iki ülkede de yer almaktadır.

Din dersinin temelini oluşturan; güvenilirlik, sorumluluk, sevgi ve saygı, dayanışma, kardeşlik, doğruluk ve bağımsızlık gibi değerler iki ülke programında da yer almaktadır. Bu öğrenme alanı konularında inanç – ibadet ilişkisi ve ibadetlerdeki temel ilkeler vurgulanmaktadır. Bununla birlikte konular en genel anlamda ibadet, ibadet ile ilgili kavram ve mekânlar dua ile sınırlandırılmıştır.

Türkiye Temel Eğitim Düzeyi Din dersi programı, Hz. Muhammed (S.A.V.) öğrenme alanı, Hz. Muhammed ve Aile hayatı konularında din peygamberinin aile bireylerine danışması ve onların görüşlerine değer vermesine vurgu yapılmaktadır.

Her iki ülke programında bu konular işlenirken din peygamberinin ailesi içindeki örnek davranışları ve ailesinin örnek davranışları, öğrencinin somut deneyimler ile ilişkilendirilerek verilmektedir.

Din peygamberlerinin insani değerleri yerleştirmek için gönderilmiş peygamberler olduğu bilgisi her iki ülke konuları arasında ortak olarak yer almaktadır. Bu öğrenme alanı konularında yer alan ve verilecek değerler arasında sevgi, saygı, adalet, dayanışma, paylaşma, cömertlik, tutumluluk ve güvenilirlik bulunmaktadır. Bu konularda araştırma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama öncelikle verilecek beceriler arasında yer almaktadır.

Türkiye 5. sınıf Din dersi programı, Kur'an ve Yorumu öğrenme alanı, Kur'an-ı Kerim'in Temel Eğitici Nitelikleri konusu içerisinde dinin kutsal kitabının, dinin temel kaynağı olduğu vurgulanmaktadır.

İki ülke programı konularında dinin kutsal kitabının açıklayıcı ve yol göstericiliğinden hareketle insan ve yaratıcı arasındaki ilişkiye değinilmektedir. Günlük hayat içerisinde kullanılan ve her iki ülke konularında öncelikle verilecek değerler arasında bilimsellik, sevgi, iffet, doğruluk ve dürüstlük, sabır, sorumluluk, aile birliğine önem verme ve mütevazılık yer almaktadır.

Her iki ülke programında yer alan bu öğrenme alanı konularında kutsal kitabın, içeriğini anlama, problem çözme, eleştirel düşünme, mekânı, zamanı ve kronolojiyi araştırma becerileri öncelikle verilecek beceriler arasındadır.

Ahlâk din programlarının en önemli öğrenme alanlarından bir tanesidir. Türkiye ve İngiltere Temel Eğitim Düzeyinde Din dersi programları, Ahlâk öğrenme alanı, alt konularında öğrencilerin mümkün olduğunca somut deneyimlerinden yararlanmak amaç edinilmiştir.

Her iki ülke konularında dini ve milli bayramların, toplumsal birlik ve beraberliğimizdeki yeri, dayanışma ve paylaşmanın önemi vurgulanmaktadır. Bu konularda verilecek değerler arasında yardımseverlik, paylaşma, dayanışma, hoşgörü, dostluk ve kardeşlik yer almaktadır. Araştırma, iletişim ve empati, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile iletişim becerisi her iki ülkede de aynı konu altında verilecek beceriler arasındadır.

Türkiye Temel Eğitim Düzeyinde Din dersi programında yer alan Din ve Kültür öğrenme alanı, “Vatanımızı ve Milletimizi” Seviyoruz konuları İngiltere programı ile örtüşmektedir. Bunun nedeni Türkiye’de yer alan bu konu ile özellikle millet olma, birlik ve beraberlik, vatanın bütünlüğü, vatan ve millet için çalışmanın önemi ve benzeri hedefleri kazandırmak amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte başta Atatürk olmak üzere Türk büyüklerine saygı, vatanseverlik, çalışkanlık, tarihsel mirasa duyarlılık, sorumluluk, dostluk ve kardeşlik, saygı ve sevgi, bayrağa ve İstiklâl Marşı’na saygı, fedakârlık ve minnet gibi değerlerin konu içerisinde verilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye programında bu konu içerisinde araştırma, sosyal katılım, iletişim ve empati, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân, zaman ve kronolojiyi algılama gibi beceriler yer almaktadır. Fakat İngiltere’de bu öğrenme alanı içerisindeki konularda bu değer ve beceriler yer almamaktadır. Yine İngiltere Temel Eğitim Düzeyi Din dersi programında yer alan Kilise öğrenme alanı içerisindeki konular Türkiye programında yer almamaktadır. İngiltere’de yer alan bu konularla kısmen ortak olanların dışında Kilise’nin Hıristiyan geleneğindeki yeri ve önemi, Hıristiyanlık figürleri ve dini kurumların hayatın içerisindeki etkinliği gibi faaliyetlerin önemi konu içerisinde verilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmanın problemi olan “Türkiye’de Temel Eğitim Düzeyi 4-5. sınıflar Din Dersi programının içerikleri ile İngiltere’deki Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi programının içerikleri arasında ne tür benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır?” sorusu açısından incelendiğinde, çalışma kapsamında incelenen iki ülkenin din dersi programlarının içeriklerine ilişkin sonuçlar şöyledir:

Din dersi programlarında içeriklere bakıldığında, inanç, ibadet, inanılan din peygamberi, dinin kutsal kitabı ve yorumu, ahlak, din ve kültür incelenen ülkelerin din dersi programı içeriklerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Yine aynı şekilde dua konularının da benzer olarak çalışma kapsamındaki bütün ülkelerin din dersi programı içeriklerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Din dersi programı içeriği, Türkiye’de altı (İnanç, İbadet, İnanılan Din Peygamberi, Dinin Kutsal Kitabı ve Yorumu, Ahlak, Din ve kültür) öğrenme alanı üzerine, İngiltere’de ise dört (Tanrı’ya İman, İnciller, İnanılan Din Peygamberi, Kilise) öğrenme alanı üzerine yapılandırılmıştır. İngiltere Din Dersi Programının öğrenme alanları, Türkiye ile benzeşmektedir.

İngiltere farklı olarak Kilise öğrenme alanını vermiştir. Türkiye'deki Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programı içeriği ile İngiltere Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi içeriğini oluşturan konu başlıkları arasında, yakın bir ilişki tespit edilmiştir.

Türkiye Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programında, içeriklerin belirlenmesinde öğrencilerin, konulara ilişkin anlayış ve bilgi edinmeleri temel alınmıştır. Aynı zamanda üniteler belirlenirken; öğrencilerin gelişim özellikleri, öğrenme ilkeleri (yakından-uzaya, kolaydan-zora, basitten-karmaşığa, somuttan-soyuta) ön şart ve birbiriyle ilişkililik, birimler arasındaki anlam ve bütünlük gibi hususlar göz önünde bulundurulmuştur. Bunların yanı sıra üniteler öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini karşılayacakları, yeteneklerini geliştirebilecekleri şekilde kapsamlı olarak belirlenmiştir.

Genel olarak çalışmada, Temel Eğitim Düzeyi Din Dersi Programları incelenen ülkelerde, Din Dersi programlarının içeriklerinin oluşturulmasında, Sarmal programlama yaklaşımının benimsendiği söylenebilir. Bu yaklaşımda içeriğin doğrusal bir sıra izlemediği görülmektedir. Daha önce öğrenilen bazı konular, belli zaman aralıklarında tekrar edilmektedir. Bu tekrarların amacı konuyu hatırlatmaktan çok, aynı konuyu daha çok detaylandırarak konunun kapsamını genişletmektir. Bu tip yaklaşımlarla hazırlanmış programların içeriği diğer program yaklaşımlarına göre daha esnektir. Ancak öğrenilecek konular ve öğrenme süresinin kontrollü olması gerekmektedir. Bu programlama yaklaşımı genellikle konuların yeri ve zamanı geldikçe tekrar tekrar öğretilmesi gerektiğinde bu programlama yaklaşımından yararlanılmaktadır. Her konunun kendi içerisindeki alt öğrenme konuları arasında ardışıklık olmak zorundadır.

Kaynakça

- Bilgin, B. (1995). *Eğitim bilimi ve din eğitimi*. Ankara: Yeni Çizgi Yayınları.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in' bilişsel ahlak gelişimi ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1, 43–77.
- Demirel, Ö. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Ipgrave, J. (2003). Dialogue citizenship and religious education. In R. Jackson (Ed.). *International perspectives on citizenship education and religious diversity*. London: Routledge Falmer.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaymakcan, R. (2004). *Günümüz İngiltere'sinde din öğretimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kaymakcan, R. (2005). *Ab çerçevesinde Türkiye'nin din eğitimi politikaları üzerine bir bakış*. Ankara
- Miedema, S., & Bertram-Troost, G. (2008). Democratic citizenship and religious education: Challenges and perspectives for schools in the Netherland. *British Journal of Religious Education*, 30, 123–132.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2010). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi 4. ve 5. sınıf öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Sönmez V. (1996). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- URL-1:
<http://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/14> (Erişim tarihi: 24.10. 2015).
- URL-2:
<http://dogm.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/> (Erişim tarihi: 26.11. 2015).
- URL-3:
<http://www.mmiweb.org.uk/publications/re/NSNF.pdf> (Erişim tarihi: 26.11. 2015).
- URL-4:
<http://www.mmiweb.org.uk/publications/re/NSNF.pdf> (Erişim tarihi: 03.10. 2015).